

د اسلام وروستی

پنځمیر

صلی الله علیه وسلم

Ketabton.com

ژباړه

زاهدالله درویش وزیر

د اسلام وروستى پيغمبر	د كتاب نوم
زاهدالله درويش وزير	ژباړه
پخپله زاهدالله درويش وزير	ډيزاين او کمپوز
دوه زره دوويشت 2022	کال
الزاهد نشریاتي خانگه	ناشر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب د اسلام د وروستي پیغمبر نوم دی. مسلمانان په دې گروهه دي چې محمد، صلی الله علیه وسلم ...

ﷺ د الله وروستی پیغمبر دی او تر هغه وروسته پیغمبري یا نبوت ختم شوی نو له همدې کبله د هغه د خاتم النبیین په نامه هم پېژندل کېږي. دې کایناتو دپیدا کونکي په انسانیت باندې د ټولو نه لوی احسان دا دی چې ددوی هدایت لپاره یې وخت په وخت دنیاته انبیاء علیهم السلام رالیرلي دي او بیا په تیره تیره دټولو نه اخر ته یې زمونږ خورنې صلی الله علیه وسلم درحمت اللعالمین په حیث راولیرلو اودهغوي بلنه او د ژوند حالات یې دارنگ په حفاظت کې وساتل چې دهغې بېلگه د نړۍ په یوانسانی تاریخ کې هیچرته هم نه شي موندل کیدی. درسول پاک ص د ژوند ورځې شپې مونږته دارنگ په حفاظت اومکمل ډول رارسیدلی دی چې یو طرف ته خودهغې د درینستوالی داسې انتظام وشو چې تراوسه پورې دهغې په صداقت کې څوک چون قدر له هم نه شي کولی اوبل طرف ته داوردوالی یې داحال دی چې دحضور (ص) ویناگانې دژوند تیروولو لارې چارې کړه وړه ناسته پاسته خبرې اترې داستوگنې چلونه کلی کلولی اولاتیریدا چې د خوراک څښاک، د ویده کیدو وینیدو اودو شتو ټوکو پورې واړه حرکتونه دامت مشرانو محفوظ ساتلی دی لندیه دا چې دهغوی (ص) پهحقله یونیم زر کاله پس نن هم مونږ دهرڅه نه خبر یو اوداڅکه چې دهغوی (ص) تعلیمات ترقیامته پورې پاتې کیدونکی دی دلته زه صرف دحضور (ص) داوونی ژوند مبارک په حقله څوټکی عرض کول غواړم.

د حضور پاک (ص) د ژوند مبارک د حالاتو نه وړاندې د ضروری ده چې مونږ دهغه زمانې تاریخی حالت ته لږه ډیره توجه وکړو کوم چې په هغه وخت کې د عربو یادخواو شا دملکونو وه اودا ځکه چې ددې نه بغير مونږه د نبوت اهمیت نه شو محسوسولی اسلام چې کوم تعلیم پیش کړی دی دهغې بنیاد په توحیدرسالت او آخرت دی دا هغه رڼاده چې ددې نه هغه زمانې کې نه صرف عرب بلکې ټوله دنیا بې خبره او په تیاره کې پرته وه داصحیح ده چې درسول پاک نه وړاندې دالله تعالی ډیر نازولی نیان دنیا ته راغلی وو اودزمکې هرگټ ته ئې دتوحیدتعلیم رسولی ؤ دگمراهی په تیاروکښې بد بد راگیر وو سپورمی ،نمر، ستوری اوفرښتې غرونه، ماران اوکانی بوتی ئې ځان له دخدائی تعالی په نوم نیولی وو دبې شمیره خدایانو په لاس کې ئې د ژوند واگې ورکړې وې او یوحقیقی الله پاک ترې نه هیرو .

سیاسی اعتبارسره په دغه زمانه کې دوه ښه طاقتونه موجود وو یوفارس اوبل روم د فارس مذهب مجوسیت ؤ او دروم عیسائیت ددې دوو نه علاوه یهودیانو اوهندوانو هم وجود لرلو اوپه خپل خپل ډول کې ؤ درښتیاوالی دعوی کوله په ایران کې دستور و عبادت عام ؤ نوره دنیا هم په رنگ رنگ اوتوبوتو سر وه لنډه دا چې په هر لور دکفر تور تم وه انسانیت دخپل خلاصون دپاره دچاخوا خوږی په انتظار کې خپلې دوه سترگې څلور کړې وې د عربو په یوه لویه حصه کې یعنی قری وادی ،خبر اووزک کې دیهودیانو اکثریت ؤ مدینه کې هم دیهودیانو شمیر زیات ؤ په ملک کې دشرک دود دستور راج ؤ خلقو دبتانو کانو فرښتو اوپیریانو عبادت کولو .

لیکن ددې هرڅه باوجود دیوخدائی تصور هم خلقو کې موجود ؤ خوداتردې حده پورې چې هغه به ئې د نورو خدایانو نه لوئی خدائی گڼلو ولې دا عقیده ئې دومره کمزورې وه چې عملاً به ئې په خپلو لاسونو جوړ شوی خدایان هرڅه گڼل اوپه دې غرض ئې خانه کعبه کې چې اسلام نه اگاهو به ورته بیت الحرام وئیلی شو درې سوه شپيته بتان ایښودی وو چې دژوند هره کښاله کې به عربو دوی ته دخپلې حاجت روایی پخپله منت زاری

كوله اولسى حيثيت سره هم هر رنگ بدى په دوى كې پيدا شوې وې ولې بياهم دعربو بعضې صفتونه دقدر وړ دى په دې كې ميلمستيا پياوړتوب، دسختۍ ژوند تيروول دژبې فصاحت، دحافظې مضبوطى اوپه لوظ قول ټينگ پاتې كيدل وغيره.

زیریدنه

مورب ملسمانان پدې گروهه او ایمان لرو چې محمد صلی الله علیه وسلم د خښتن تعالی رالېږل شوي رسول او وروستی نبی او د رسولانو پای په ده شوي دی. محمد صلی الله علیه وسلم یوې کورنۍ، قبیلې، یا قوم ته نه دی رالېږل شوي، بلکه ټولې نړۍ ته رالېږل شوي، که هغه انسان دې که پېرې دی. نبی علیه السلام د دوشمنې په ورځ، د ربیع الاول په دولسمه نیټه، د فیل له کال څخه پنځوس ورځې وروسته چې د کال له ۵۷۰ زېږیز کال سره سمون خوري، په مکه مکرمه کې زېږېدلې.

نبوي نمونه

➤ محمد: رسول الله

➤ أحمد:

➤ الماحی:

➤ الحاشر:

➤ العاقب:

➤ هغه نبی چې وروسته ترې بل نبی او رسول نشته.

پېداېښت او روزنه

د اسلامي سیرت د کتابونو له مخې محمد صلی الله علیه وسلم په بني هاشم کورنۍ کې یتیم وزېږېد. پلار یې دده مبارک له پېداېښت څخه لږ مخکې وفات شوي ؤ. محمد نوم ورته عبدالمطلب چې نیکه یې کېده، غوره کړ. دا نوم په هغه وخت کې په عربو کې چا نه پېژانده. د عربو دا عادت ؤ چې خپل کوچنیان به یې د رضایي مېندو په لاس ورکول ترڅو د ناروغیو څخه په امن کې پاتې شي، او دارنگه ددوي جسمونه او اعصاب قوي شي. او لدې ټولو څخه زیات پام به یې د کلیوالي سوچه عربي ژبې ته ؤ، ترڅو ددوي کوچنیان

سوجه عربي ژبه زده کړي. نو بني سعد قبيلې بنځې د کوچنيانو ترلاسه کولو لپاره د مکې پر لور راوخوځېدې، خو هېچا هم دا نه خوبوله چې د محمد صلی الله عليه وسلم په څېر یتیم کوچني ځان سره بوځي. ځکه له داسې یتیم څخه د څه شي ترلاسه کول ورته ناشوني ښکارېده چې پلار به يې نه و ژوندې. ټولې بنځې د کاروان پر لور روانې وې او خوشالۍ يې کولې ځکه چې هرې يوې د روزلو لپاره کوچني موندلې و خو حليمه سعديه يو له هغو ناامېده ښځو څخه وه چې محمد صلی الله عليه وسلم يې ددې لپاره پرېښې و چې هغه خوارکې یتیم و. نو په پای حليمې او د هغې خاوند دا وپتېيله چې د قوم له شرمه چې مبادا سبا ونه وايي چې چا ورته زوې د روزلو لپاره ورنه کړ، پدې سلا راغله چې محمد صلی الله عليه وسلم له ځان سره کلي ته بوځي. کله چې کاروان د بني سعد په لورې يون پېل کړ نو د حليمې بي بي ډنگره اوښه داسې په منډه وه چې له ټول کاروان څخه مخکې شوه او کلي ته ورسېده. ټول کاروان دې معجزې ته هک پک پاتې ول. بي بي حليمه دې ته اريانه وه چې يوخوا خپل ماشومان نه شي مړولای، او له بلې خوا دا یتیم سره به څه کوي، خو د څښتن تعالی کارونه وه، د بي بي حليمې شېدې دومره زياتې شوې چې د ټولو ماشومو او محمد صلی الله عليه وسلم به وڅښلې نو بيا به هم پاتې وې. د چلبو غولانځې راپرېښودې. اوښه ښه مسته او له ډنگروالي خلاصه شوه. ملک ټول زرغون شو. هرېخوا خوشاله خوشالي راغله. بي بي حليمې دا درک کړه چې دا ټول نعمتونه يواځې د همدې یتیم کوچني له برکه پر دوي راورېږي. نو د هغه په روزنه او پاملرنه کې به يې هېڅکله هم درېغ نه کاوه. نبي عليه السلام په بني سعد کې تر څلورو کلو پورې و اوسېده، ان تردې چې د سينې څېرې کېدنه (شق الصدر) ورپېښ شول. نو حليمه بي بي پدې کوچني ووبرېده چې نه مبادا څوک ضرر ور ونه رسوي، نو ځکه يې خپلې مور بي بي امنې ته ور وستلو. کله چې شپږو کلو ته ورسېد نو مور بي بي يې وغوښتل ترڅو له ځان سره يې د پلار قبر ته بوځي. نو له خپل یتیم زوې محمد صلی الله عليه وسلم او خدمتگارې سره مکې معظمې څخه د مدينې منورې په لورې وخوځېده. بېرته راتلو په وخت په لار کې بي بي امنه ناروغه او په حق ورسېده. محمد صلی الله عليه وسلم د خادمې سره د هغه د نيکه څنگ ته وروستل

شو. پس لدې له عبدالمطلب سره اوسېده. نيکه به وربانې ډېر خيال کاوه، ان تردې چې د قرېشو په غونډو کې به يې خپل څنگ ته کېنولې ؤ چې دا کار په قرېشو بڼه نه لگېده. کله چې محمد صلی الله عليه وسلم ۸ کلن شو نو نيکه يې هم په مکه معظمه کې په حق ورسېد. مخکې لدې چې مړ شي خپل نوسې يې ابو طالب چې د پلار سکني ورور يې ؤ ته وسپاره. ابو طالب د خپل وراره ترخپلې وسې او له وسې خوا هم روزنه وکړه، وراره له خپلو زامنو څخه ورته ډېر گران ؤ. محمد صلی الله عليه وسلم د خپلې ځوانۍ په لومړنيو کلونو له خپلو رضاعي وروڼو سره په بني سعد کې پسونه څرول، او په مکه کې خپلې کورنۍ ته. وروسته لدې چې بڼه ځوان شو سوداگرۍ ته يې مخه کړه. نبي صلی الله عليه وسلم له نبوت څخه مخکې په رېنتوني او امانت کار (صادق الامين) نومول شوې ؤ، ان دښمنانو به يې هم ورسره خپل امانتونه اېښودل.

د نبي عليه السلام صحابه

ابو بکر صديق رضي الله عنه - حضرت عمر فاروق رضي الله عنه - عثمان رضي الله عنه - علي بن أبي طالب - خالد بن الوليد رضي الله عنه - عمرو بن العاص رضي الله عنه - عمار بن ياسر رضي الله عنه - بلال بن رباح - أبي بن كعب - سعد بن أبي وقاص - سعد بن معاذ - عبد الله بن عمر بن الخطاب - عبد الرحمن بن عوف - الزبير بن العوام - طلحة بن عبيدالله - سعيد بن زيد

د سيدنا محمد د ژوند مهمې پېښې په څو لیکو کې

شپږم زېږيزه پېړۍ

- ۵۴۵. د عبدالله بن عبدالمطلب زېږېدنه.
- 571م. د نبي عليه السلام زېږېدنه د قیل په کال کله چې د يمن واکمن حبشي- ابرهه غوښتل په مکه مکرمه برید وکړي، خو پدې برید کې يې خپل سر وخوړ.
- 577م. نبي عليه السلام مدينې منورې ته له خپلې مور بي بي سره ځي، چې د لارې په اوږدو کې يې مور بي بي په حق رسېږي.
- 580 م. د نبي عليه السلام د تره عبدالمطلب مړينه .
- 583 م. له خپل تره ابو طالب سره د شام په لورې په سوداگريز کارون کې يون پېل کول، کله چې يهودي راهب بحيرا په بصره کې د هغه ونې لاندې وليده چې ښاخونه يې په نبي عليه السلام باندې رابښکه کړي وه، نو نوموړي راهب ابو طالب ته دده په خوندي ساتلو کې سپارښتنه وکړه.
- 586م. د حرب الفجار جگړه کې گډون کول.
- 591 م. النبي محمد ينضم لحلف الفضول لنصرة الضعفاء .
- 594 م . نبي صلى الله عليه وسلم له سيده خدجه رضي الله عنها سره په سوداگري کې مرسته کوي، او د هغې سوداگريزه مالونه د شام په لورې وړي.
- 595م. نبي عليه السلام له خديجې رضي الله عنها سره واده کوي.

- اووم زيريز پيري
- 605 م. نبي عليه السلام د توره ډبره (حجر الاسود) د ټولو قربشو په استازيتون د كعبې شريفې په دېوال كې كېدې.
- 610 م. د لومړي ځل لپاره د حرا په غار كې وحې (قران) راغله، او د څښتن تعالى له لورې رسول غوره شو.
- 613 م. رسول عليه السلام د ساره غره په څنگ كې خلك اسلام ته راوبلل.
- 614 م. رسول عليه السلام بني هاشم اسلام ته راوبلل.
- 615 م. د مسلمانانو زورول د قربشو لخوا، او د ځينو كډه كېدنه حبشې ته په لومړي هجرت كې.
- 616 م. د مسلمانانو دوهمه كډه كېدنه حبشې ته.
- 617 م. د قربشو لخوا د اړيكو پرېكول او د رسول صلى الله عليه وسلم او د بني هاشم راگېرول په شعب كې د مكې څخه له باندي.
- 619 م. د بنديزونو پورته كول. د ابو طالب او خديجې (د رسول الله صلى الله عليه وسلم ماندينه) رضي الله عنهما مړينه. او دا كال د خپگان په كال ونومول شو.
- 620 م. د رسول الله صلى الله عليه وسلم سفر طائف ته. او د اسرا او معراج سفر.
- 621 م. د عقبه لومړې تړون.
- 622 م. د عقبه دوهم تړون. او د رسول الله صلى الله عليه وسلم هجرت يثرت (مديني) په لورې.
- 624 م. د بدر غزا چې د مسلمانانو په بري تمامه شوه. او د بني قينقاع يهود له مديني منورې څخه وشړل شول.

- 625م. د احد پېښه او د ۷۰ صحابه ؤ په شهادت رسېدل د مني له کوهي سره، او د بني نظير يهودو شړل له مدينې منورې څخه.
- 626م. د بني المصطلق غزا.
- 626م. د خندق غزا. وترحيل يهود بني قريظة من المدينة المنورة.
- 627م. د رسول الله صلى الله عليه وسلم او قريشو ترمنځ د حدیبې تړون.
- 629م. حجة الرسول لمكة . د مؤتة غزا د روم پر ضد.
- 630 م . د مکې برې .
- 631 م . د تبوك غزا. عام الوفود .
- 632م . حجة الوداع . د رسول الله مړينه . دابي بکر غوره کول د رسول الله د خليفه په توگه. او د اسمامه په مشرۍ يوه ډله مجاهدين د شام په لورې لېږل.

دنبوي نسب لړۍ

رسول الله صلى الله عليه وسلم تېر د عرب په بنو اسماعيل کې د قريشو د قبيلې د هاشم له کورنۍ څخه دی چې دنسب لړۍ يې داده : محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصي بن کلاب بن کعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالک بن نضر- بن کنانه بن خزيمه بن مدرکه بن الياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان . له تاريخي رواياتو څخه څرگنديږي چې له عدنان څخه تر حضرت اسماعيل عليه السلام پورې د خلويښتو پلرونو واټن دی خو په همدې منځ کې ټول نومونه ثبت شوي نه دي ځکه عربو به په لړۍ ليکونو کې يواځې وتلي نومونه يادول هغه نومونه چې له عدنان څخه تر اسماعيل عليه السلام پورې ثبت شوي دا دي : عدنان بن عدو بن المقوم بن تارح بن يثحب بن يعرب بن ثابت بن اسماعيل بن ابراهيم عليهما السلام .

درسول الله صلى الله عليه وسلم زيږيدنه

ديوه وتلي مصري هيټ پوهاند محمود پاشا فلکي د رياضي له څيړنې سره سم رسول الله صلى الله عليه وسلم دربيع الاول په نهمه نيټه ددوشنبې په ورځ چې د 571 م کال داپريل دمياشتې له شلمې نيټې سره سمون خوري زيږيدلی . پلار يې تر پيدايښت له مخې وفات شوی وو , او عبدالمطلب ورباندې محمد نوم کيښود. رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دوه درې ورځې بي بي آمنې بيا دابو لهب وينځې (ثويبي) او وروسته حلیمې سعديي تي ورکړ , دعربو دا دود ووچي خپل ماشومان به يې له ښاره دباندې ښځو ته دشيدو ورکولو لپاره ورسپارل , او په دې کې دا گټه وه چې يوڅو به ماشومانو دعربي ژبې سوچه لهجه زده کوله او بل داچې دعربو ځانگړتياوې به پکې راتلې په همدې موخه به دکليو ښځې په کال کې دوه ځله ښار ته راتلې او ماشومان به يې وړل . درسول الله صلى الله عليه وسلم له پيدايښت څخه څو ورځې وروسته دهوازن کورنۍ ښځې ښار ته راغلي چې په دوی کې يوه هم حلیمه وه , حلیمې بل ماشوم پيدا نکړای شو , درسول الله صلى الله عليه وسلم مور بي بي غوښتل تر څو خپل زوی ورته وسپاري حلیمې سره له دې چې دهغوی د بې وزلي او د ماشوم ديتيمتوب له کبله دڅه شي تمه نه درلوده , خو تر تش لاس تللو ورته ښه وبريښيدله او ماشوم يې له ځان سره واخيست . رسول الله صلى الله عليه وسلم هلته د بني سعد (هوازن) په کورنۍ کې دوه کاله پاتې شو , خو کله چې حلیمې سعديي هغه ښار ته راوست نو د (وبا) ناروغي گډه وه نو بي بي آمنې ورته وويل چې محمد صلى الله عليه وسلم بيا له ځانه سره بوځه , حلیمې سعديي ومنله او په يوه روايت رسول الله صلى الله عليه وسلم هلته تر شپږو کلونو پورې پاتې شو .

درسول الله صلى الله عليه وسلم مبارکه خیره

درسول الله صلى الله عليه وسلم قد منحنی ، غړي برابر ، رنگ سور او سپين ، تندي پلن ، وروخي سره نښتي ، پزه يې دنگه او لوړوالي ته مايله وه ، مخ يې ډير غوښن نه وو ، خوله يې څه ناڅه غټه ، او غاښونه يې سره بيل بيل وو ، غاړه يې دنگه اوسريي غټوالي ته ماييل وو ، سينه يې پراخه ، دسر ويښتان يې نه ډيرتاو راتاو او نه بيخي نيغ نيغ وو ، مبارکه بريره يې گڼه وه ، سترگې يې تورې ، بانه يې لوی او اوږده وو ، وُلې يې غوښن ، او دوږو هډونه يې لوی وو ، په سينه مبارکه يې تر نامه پورې دوښتانو يوه نری ليکه وه ، په اوږو اوليخو يې ويښتان وو ، دلاسونو ورغوی يې غوښن او پلن وو ، څنگلي يې اوږدې او پوندې يې نازکې وې ، دپښو دتلو منځ يې داسې خالي وو چې تر لاندې به يې اوبه تيريدلای شوې . درسول الله صلى الله عليه وسلم دوُليو په منځ کې دکوترې دهگۍ په کچ دنبوت (مهر) ټاپه وه ، رسول الله صلى الله عليه وسلم به ډير گړندی گرځيده ، خبرې به يې په دمه دمه کولې ، که به يې دکومې خبرې مطلب تاکيدکول وو نو هغه خبره به يې په بيابيا تکراروله ، غږ يې لوړ وو ، دخبرو په مهال به يې اکثر اسمان ته کتل ، رسول الله صلى الله عليه وسلم به ډير لږخندل ، او چې خندا به ورغله نو موسکۍ به شو .

درسول الله صلى الله عليه وسلم لباس

په نبوي لباس کې کومه ځانگړتيا نه وه ، عام کالي يې له خادر ، کميس او لنگ څخه عبارت وو ، يو روايت راغلی چې يو پرتوگ يې اخيستی وو او دا شوني ده چې اغوستی به يې وي . ډيری مهال به يې توره پگړۍ په سر کوله ، پگړۍ به په خولۍ برسیره ترله ، خولۍ به يې ساده او ټيټه وه ، شمله به يې کله (په بني اوږه-څکه خو هم کين لورې ته دشملې پريښودل له شرعي پلوه بدعت بلل شوي) او کله هم دوليو په منځ کې پرته وه ، او کله به يې تر غاړه تاووله . يمني خادر يې ډير خوښ وو ، چې هغه به کړښې درلودې ، شامي عبا

(چوپانه) يې هم استعمال کړې ده ,رسول الله صلى الله عليه وسلم به کله کله قيمتي او ښکلې جامې هم اغوستې ,په رنگونو کې يې (سپين) رنگ خوښ وو سور رنگ يې نه خوښاوه . درسول الله صلى الله عليه وسلم به ښه بوی ډير خوښيده ,د(سکته)په نوم عطر به يې ډير استعمالول ,رسول الله صلى الله عليه وسلم دموزو پښو کولو ډيرخوی نه درلود ,خو کومې دخرمنې موزې چې نجاشي ورته راليرلې وې هغه يې استعمال کړې وې ,معمولا به يې خپليو ته ورته پښې (موچنې) په پښو کولې . نبوي بستر يوه خرمن وه , چې دخرماله پانوَ څخه ډکه شوې وه ,او کټ يې په بون اوبدل شوی وو .د(محمدرسول الله) په نوم دسپينو زرو په گوتې کې يو مهر کندل شوی وو چې دتاپې لگولو په مهال به يې دښي لاس په گوته کوله ,رسول اکرم صلى الله عليه وسلم په جنگونو کې خول او زغره هم استعمالوله , داُحد په وتلي جگره کې يې دوه زغري اچولې وې . بلنې

ځانگړتياوې

داځانگړتياوې دوه ډوله دي : ذاتي او نبوي

ذاتي ځانگړتياوې هغه دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دامت په مقابل کې ورکړل شوي دي ، او نبوي ځانگړتياوې هغه دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دنورو انبياوو په مقابل کې ورکړل شوي دي .

ذاتي ځانگړتياوې

نبوة او دنبوة لوازم لکه وحی ، الهی انباء ، دحضرت جبرائیل علیه السلام راتلل ، او داحکاموتنسیخ ، داتول هغه څه دي چې دامت افرادو ته ندي ورکړل شوي . بلکه دامت افرادو ته یواځې ریښتینی خوب ، کشف او الهام پاتې دي . عام مسلمانان پدې شرط چې عدل وساتلی شي یواځې څلور بنځې په نکاح کولای شي خو رسول الله صلى الله عليه وسلم تر څلورو زیاتې میرمنې هم په نکاح اخیستې شوې . عام مسلمانان کولای شي چې داهل کتابو له بنځو سره نکاح وکړي خو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دا اجازه نه وه او داځانگړتیا یو قید وو . رسول اله صلى الله عليه وسلم ته دا اختیار ورکړل شوی وو چې په موجوده نهو بییانو کې څلور ځان ته ورنژدې کړي او نورې سره له دې چې دپیغمبر صلى الله عليه وسلم دنکاح شرف یې درلودخو له ځان څخه یې لرې کړې او پدې غوراوي کې یې رد او بدل هم کولای شو . درسول الله صلى الله عليه وسلم تر وفات وروسته دهغه پاکې بییانې هیچا هم نشوای په نکاح کولای . دشیپې لمونځ (تهجد) دعامت لپاره مستحب دی خو په رسول الله صلى الله عليه وسلم فرض وو . دخانبت لمونځ په رسول الله صلى الله عليه وسلم دفرض لمانځه په خیر واجب الادا وو . رسول الله صلى الله عليه وسلم به دمازدیگر تر لمانځه وروسته هم دوه رکعته لمونځ کاوه خو امت ته تر مازدیگر وروسته او تر ماښام له مخه لمونځ کول روا ندي . دامت لپاره پر له پسې (بې له روژه ماتي کولو) روژه

نیول نه دي روا, خو رسول الله صلی الله علیه وسلم به خو ورځپه پرله پستهوگه پرته له ماتولو روژه نیوله. درسول الله صلی الله علیه وسلم اودتول اهل بیت لپاره دزکوة دمال خوړل ناروادي.

نبوي ځانگړتیاوې

له حدیثو څخه څرگندیږي چې درسول الله صلی الله علیه وسلم نبوي ځانگړتیاوېپه لاندېدول دي

رعب او نصرت

تر رسول الله صلی الله علیه وسلم وړاندېدنیانو مادي ځواک لږ وو, او که به دحضرت موسی او حضرت داود او حضرت سلیمان عليهم السلام په څیر نیانو مادي ځواک درلودهم مگر رعب ورسره نه وو, خو له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره دمادي ځواک ترڅنگ دومره رعب هم وو چې ډیر زورور خلك پرته له جگړې کولو څخه دتسليمې کړی ته راغلل.

دسجدي عام ځای

تر رسول الله صلی الله علیه وسلم دمخه نیانو قرباني او عبادت له ځانگړيو ځایونو پرته بل چیرې نه وو روا, خو درسول الله صلی الله علیه وسلم دین په ځانگړو ځایونو پورې ندی تړلی, هر ځای سجده, دعا او قرباني کیري.

دپیروانو ډیرنبت

ډیری انبیا عليهم السلام داسې تیر شوي چې دامتونو شمیره یې دگوتو تر شمیر نه ده اوبنتې, خو محمدي امت آن درسول الله صلی الله علیه وسلم په ژوند کې دومره ډیر وو چې دحجة الوداع په مهال نژدې سل زره کسان درسول الله شاوخوا راټول وو اودلیک اللهم لیک نارې یې وهلي.

عامه بلنه

پخوانیو نبیانو به یواځې یوه قوم یا یوه هیواد یا دیوه مهال لپاره مبعوث کیدل خو دمحمدي رسالت لمن له انسانانو څخه پرته آن تر پیریانو هم واوښته او پیریانوته یې هم سمې لاري ته دراتلو بلنه ورکړه .

جوامع الکلم

پخوانی کتابونه او صحیفې یو هم جامعیت نه لري , په ځینو کې یواځې دقومونو تاریخ دی ځیني یې بیا دعقیدې برخې بیانوي او ځیني نور یې هم داسې درواخله خو قرآنکریم هغه یواځینی جامع کلام دی چې د دین او دنیا ټول گوتونه یې روښانه کړي , عقاید , اخلاقیات , اومعاملات هرڅه پکې شته هرچا څه ترې ایستلي که څه هم دقرآنکریم ډیره برخه مبارکوحديثو واضحه کړې خو بیا یې هم باریکی پاتې دي .

د دین پوره والی

الهي دین چې له آدم علیه السلام څخه رانیولی بیا تر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم پورې یو دین وو او دانبیاوو له خوادهمدي یوه دین اصولو ته بلنه کیدله همدا دین دحضرت محمد صلی الله علیه وسلم په بعثت او بلنه سره بشپړ شو .

دنبوت پای ته رسیدل

درسول الله صلی الله علیه وسلم په سپیڅلي ذات ټول پیغمبرانه نعمتونه پای ته ورسیدل , او دنبوت لړۍ هم پای ته ورسیدله , اوپدې ډول نو نړیوال دبل پیغمبر دراتگ له انتظار څخه خلاص شول .

تلياتي معجزه

دنوروانبياوو معجزې دهمهغه مهال لپاره وې، خو محمدي معجزه دتل لپاره ده. که قرآنکريم په هغه مهال د عربو دادب او شاعري په ډگر کې معجزه وه، خونن دژوند په هر ډگر کې معجزه ده، دانساني ماغزو نوې لاس ته راوړنه (کمپيوټر) هم نن نارې وهي چې قرآنکريم يوه معجزه او له هر ډول لاس وهنې څخه خلاص يو کتاب دی.

دشفاقت کولو مقام محمود

په هغه ورځ چې انسانان دمايوسې په حالت کې حضرت آدم عليه السلام، حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت موسى عليه السلام، او حضرت عيسى عليه السلام ته ورشي اودشفاقت غوښتنه ترينه وکړي، هر يوبه خپل خپل عذر ورته ووايي او په نفسي-نفسی-نارو به سر وي خو چې ددواړو کونو سردار محبوب رب العالمين حضرت محمد مصطفی صلی الله عليه وسلم ته ورشي نو رسول الله صلی الله عليه وسلم به دلوی پالونکي په دربارکې عرض وکړي، دخداي جل جلاله له لورې به ورته دشفاقت کولو اجازه ورکړل شي او دې ته مقام محمود ويل کيږي دکوم چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره دقرآنکريم په سورة اسراء کې ژمنه شويده.

کورنی

میرمنې

1. خدیجه بنت خویلد
2. سوده بنت زمعه
3. عایشه بنت ابی بکر
4. حفصه بنت عمر بن خطاب
5. زینب بنت خزیمه
6. ام سلمه هند بنت ابی امیه
7. زینب بنت جحش
8. جویریة بنت الحارث
9. رمله بنت ابی سفیان
10. میمونہ بنت الحارث
11. صفیه بنت حیي بن اخطب
12. ماریه قبطیه
13. ریحانه بنت زید قرظي

زامن

درسول الله صلی الله علیه وسلم دا اولادونو په شمیره کي اختلاف دی خو په کوم روایت چې اتفاق راغلی په هغه کي درسول الله صلی الله علیه وسلم اولاد شپږ بنودل شوی دوه زامن او څلور لوني، خو ابن اسحاق دطاهر او طیب په نامه هم درسول الله صلی الله علیه وسلم دوه نور زامن یاد کړي دي. یو روایت لا داهم دی چې دسول الله صلی الله علیه وسلم څلور لوني او اته زامن وو. دا اتفاقي خبره ده چې له ابراهیم نه پرته درسول الله صلی

الله عليه وسلم نور ټول اولادونه له ام المؤمنين حضرت خديجه رضي الله عنها څخه زيږيدلي وو .

1. قاسم حضرت زينب رضي الله عنها

2. حضرت رقيه رضي الله عنها

3. حضرت ام كلثوم رضي الله عنها

4. دجتي بنحو سرداره حضرت فاطمة الزهرا رضي الله عنها

5. ابراهيم

ابراهيم

د رسول الله صلى الله عليه وسلم وروستی زوی ابراهيم دی , دهجرت په اتم کال د ذی الحجې په میاشت کې زيږيدلی , حضرت ماريه قبطيه رضي الله عنها به په عاليه نومي ځای کې اوسيدله ابراهيم هم هلته زيږيدلی خلکو به وروسته هغه ځای د (ابراهيم مشربه) بلله . په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې د ابراهيم زيری ابو رافع وکړ , په زيری کې رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته يو مریي ورکړ . رسول الله صلى الله عليه وسلم په اوومه ورځ د ابراهيم عقیقه وکړه , دده دوینتانو په کچ سپين زریي خيرات کړل , او نوم يې ورباندې ابراهيم کيښود . د ابراهيم لومړی دایه د حضرت ابو رافع ميرمن بي بي سلمی وه , بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم نوموړی ام سيف ته وسپاره چې دمدينې په شاو خوا کې اوسيدله , رسول الله صلى الله عليه وسلم به دام سيف کورته د ابراهيم د ليدو لپاره ورتلو , هغه به يې په غير کې نيولو مينه به يې ورسره کوله او بنکلولوبه يې . ابراهيم دام سيف په کور کې وفات شو , دوو فوات په مهال د دوو میاشتو او لسو ورځو وو , دزنکدن په مهال يې رسول الله صلى الله عليه وسلم څنگ ته ناست وو , د جنازې لمونځ يې رسول الله صلى الله عليه وسلم ادا کړ , حضرت فضل بن عباس رضي الله عنه او حضرت اسامه بن زيد رضي الله عنه قبر ته ښکته

کړ . اللهم اجعله لنا شافعا وشفعا د رسول الله صلى الله عليه وسلم وروستی زوی ابراهیم دی , دهجرت په اتم کال د ذی الحجې په میاشت کې زیږیدلی , حضرت ماریه قبطیه رضی الله عنها به په عالیه نومې ځای کې اوسیدله ابراهیم هم هلته زیږیدلی خلکو به وروسته هغه ځای د (ابراهیم مشربه) بلله . په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې د ابراهیم زیری ابو رافع وکړ , په زیری کې رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته یو مریي ورکړ . رسول الله صلى الله عليه وسلم په اوومه ورځ د ابراهیم عقیقه وکړه , دده دوینبتانو په کچ سپین زری خیرات کړل , او نوم یې ورباندې ابراهیم کیښود . د ابراهیم لومړی دایه د حضرت ابو رافع میرمن بی بی سلمی وه , بیا رسول الله صلى الله عليه وسلم نوموړی ام سیف ته وسپاره چې دمدينې په شاو خوا کې اوسیدله , رسول الله صلى الله عليه وسلم به دام سیف کورته د ابراهیم د لیدو لپاره ورتلو , هغه به یې په غیر کې نیولو مینه به یې ورسره کوله او ښکلولوبه یې . ابراهیم دام سیف په کور کې وفات شو , دوفات په مهال د دوو میاشتو او لسو ورځو وو , دزنکدن په مهال یې رسول الله صلى الله عليه وسلم څنگ ته ناست وو , د جنازې لمونځ یې رسول الله صلى الله عليه وسلم ادا کړ , حضرت فضل بن عباس رضی الله عنه او حضرت اسامه بن زید رضی الله عنه قبر ته ښکته کړ . اللهم اجعله لنا شافعا وشفعا

لونې

درسول اکرم ﷺ څلور لونې وې چې عبارت له فاطمه، رقيه، ام کلثوم او زینب رضی الله تعالی عنهن اجمعین څخه وې .

رقیه رضی الله عنها

رقیه رضی الله عنها هم تر بعثت له مخه زیږیدلې وه , لومړی نکاح یې د ابو لهب له زوی عتبه سره شوې وه , درسول الله صلى الله عليه وسلم بله لور حضرت ام کلثوم رضی الله عنها هم د ابو لهب زوی وه , خو له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د دښمنی له امله ابو لهب خپل دواړه زامن ددې بییانو طلاقولو ته اړایستل , او همداسې وشول . حضرت رقیه رضی

الله عنها وروسته حضرت عثمان رضی الله عنه ته په نکاح شوه، او ورسره یوځای یې حبشې ته هجرت وکړ، بیا مکې ته راغلل او مدینې ته مهاجر شول، حضرت رقیه رضی الله عنها دبدر دغزا په مهال ناروغه او وفات شوه، ددې دناروغي له امله حضرت عثمان رضی الله عنه دبدر په غزا کې او دبدر دغزا له کبله رسول الله صلی الله علیه وسلم ددې بي بي په جنازه کې گډون ونه کړای شوي. د حضرت رقیي رضی الله عنها په حبشه کې یو ماشوم زیږیدلی وو چې عبدالله نومیده او په شپږ کلنۍ کې وفات شو. اللهم اجعله لنا شافعا وشفعا.

ام کلثوم رضی الله عنها

حضرت ام کلثوم رضی الله عنها د حضرت رقیي رضی الله عنها تر وفات وروسته دهجرت په دویم کال حضرت عثمان رضی الله عنه ته په نکاح شوه، شپږ کاله وروسته دهجرت په نهم کال دشعبان په میاشت کې وفات شوه، د جنازې لمونځ یې دپالونکي خبستن محبوب حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ادا کړ، حضرت علي رضی الله عنه، حضرت فضل بن عباس رضی الله عنه او اسامه رضی الله عنه قبر ته بنکته کړه. انا لله وانا اليه راجعون.

دجنتي بنحو سرداره فاطمة الزهرا رضی الله عنها

حضرت فاطمة الزهرا رضی الله عنها تربعت وړاندي زیږیدلي او دهجرت په دوهم کال حضرت علي رضی الله عنه ته ورواده شوه، د حضرت فاطمې رضی الله عنها لپاره حضرت علي رضی الله عنه خپله زغره په 480 درهمه خرڅه کړه او هغه پیسې یې درسول الله صلی الله علیه وسلم حضورته راوړې رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت بلال رضی الله عنه ته امر وکړ تر خوشبويي راوړي بیا نکاح سره وتړله شوه. دواده په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت فاطمې رضی الله عنها ته یو کټ، یوه بستره، یوڅادر، دوه میچني او یو مشک ورکړل. تر واده وروسته حضرت علي رضی الله عنه او حضرت فاطمة الزهرا رضی الله عنها له نبوي حرم څخه دباندې په یوه گوبنه کور کې اوسیدل. د حضرت فاطمې رضی

الله عنها پنځه ماشومان شوي : حسن , حسين , محسن , ام كلثوم او زينب , محسن په وړوکتوب کي وفات شو . د جنتي بنځو نوموړې سرداره دنهه ويشتو کلونو په عمر دهجرت په يوولسم کال دروژې په مياشت کې درسول الله صلى الله عليه وسلم تر وفات شپږ مياشتي وروسته وفات شوه . د حضرت فاطمې رضي الله عنها دوفات خبر رسول الله صلى الله عليه وسلم دخپل وفات په مهال داسي ورکړی وو ((په ما پسي به ته ژر راشې)). انالله وانا اليه راجعون .

غزاگانې

1. دبدر وتلې غزا
2. د بني قينعاع غزا
3. د احد وتلې غزا
4. د بئر معونه پيښه
5. درجيع پيښه
6. د بنو نضير شړل
7. دخندق غزا
8. د بنو قريظه پای

دا خبره ډيره اختلافي ده چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په څو غزاگانو کې گډون کړی وو څوک 27 څوک 20 او څوک يې بيا 18 بنيي چې مونږ له هغوی څخه لاندې يوڅو غزاگانې را اخلو :

دبدر وتلې غزا

د بدر غزا د هجرت په دوهم کال درجب میاشت وه چې مسلمانانو دکفارو په یوه تجارتي قافله باندي چې د ابو سفیان په مشرۍ کې له شام نه مکې ته راروانه وه دبريد کولو تاييا ونيوله 313 تنه مجاهدين چې ۷۴ تنه پکې مهاجر او نور يې انصار وو درسول الله صلى الله عليه وسلم په ملتيا دزرو تنوکفري لښکرو چې له هغه مهال سره سم دهرډول جنگي ساز او سامان په درلودلو سره جگړې ته چمتو ووله مديني څخه د باندي دمقابلې لپاره راووتل . درمضان المبارک په اوولسمه ورځ دواړه لښکري سره مخامخ شوې ,خو ترجنگ په مخته شپه کې باران وشو ,دمسلمانانو د لورې شگلنه ځمکه کلکه اودمشرکانو د لورې ځمکه

ختې شوه ، په همدې شپه صحابه کرام بې غمه ویده شول ، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم ټوله شپه له الله تعالی سره په راز او نیاز کې رڼه تیره کړه ، دقریشو لښکر ته ارام ورپه برخه نه شو ، سهار دومره زړه نازړه وو چې دمسلمانانو لښکر ورته په سترگو ډیر ښکاریده ، جگړه پیل شوه ډیر ژر دقریشو مشران ووژل شول ، او لښکرې یې زړه ماتې او تینسته پرې گډه شوه ، دقریشو له لورې اويا تنه چې ډیری یې مشران وو ووژل شول او همدومره بندیان شول ، له مسلمانانو څخه څوار لس تنه شهیدان شول چې شپږ تنه پکې مهاجر او اته تنه انصار وو ، پدې ډول دا خونړۍ جگړه دمسلمانانو په بري سره پای ته ورسیده .

د بني قینعاع غزا

څنگه چې دمدینې منورې ډیری اوسیدونکي یهودان وو په دوی کې بني قینعاع ، بني نضیر او بني قریضه غټې کورنۍ وې ، د بني قینعاع دکورنۍ خلکو زرگري کوله ، او په نورو یهودانو کې دوی زړه ور او جنگیالي وو ، له دې کبله لومړی دوی دجگړې داعلان جرأت وکړ ، او دپیغمبر صلی الله علیه وسلم له لورې ورسره شوی تړون یې مات کړ ، دبدر دجنگ په شپو کې نوموړې کورنۍ خپله کینه ښکاره کړه ، او گډې یې جوړې کړې ، ورسره دا پېښه هم وشوه چې یوه مسلمانانه میرمنه دیهودو هټۍ ته ورغله ، هغوی د دې میرمنې بې پټي وکړه ، یو مسلمان چې هلته ولاړ وو هغه یهودي یې وواژه ، او یهودو بیا هغه مسلمان شهید کړ . کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم خبر شو نو ورغی او یهودانو ته یې وفرمایل :

ای له خدایه وویریرئ داسې ونه

شي لکه دبدر په خلکو چې وشول

او په تاسې عذاب رابنکته شي

. یهودانو په ځواب کې ورته وویل : مونږ قریش نه یو ، که له مونږ سره مو شخړه پېښه شوه نو مونږ به تاسو ته وښیو چې جنگ څه ته وايي ؟ کله چې دیهودو له لورې تړون مات شو ، رسول الله صلی الله علیه وسلم هم دې ته اړ شو چې له دوی سره جنگ وکړي . یهودان یې کلابند کړ او دا کلابندي تر پنځلسو ورځو اوږده شوه ، وروسته په دې راضي شول چې هره

پريکړه رسول الله صلى الله عليه وسلم وکړي مونږ يې منو، عبدالله بن ابي چې د دوی سوگندي وو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې دوی دې جلاوطنه شي، هماغه وو چې دايهود چې اووه سوه تنه وو او دريو سوو تنو پکې زغرې اغوستي وې دهجرت په دوهم کال د (وړوکي اختر) په مياشت کې دشام اړوندې سيمې (اذرعات) ته وشړل شول

د احد وتلې غزا

دا احد غزا د بدر په غزا کې چې کله قریشو ماتې وخوړله او ډيری مشران يې دجنگ په ډگر کې ووژل شول، نو دوی هم دکسات اخستلو لپاره هلې ځلې پيل کړې، هغه تجارتي کاروان چې دابو سفیان په مشرۍ له شام څخه راغلی وو، ټوله گټه يې دجنگ په تياري خرڅه کړه. حضرت عباس رضی الله عنه چې مسلمان شوی وو، خولا هم په مکه کې اوسیده، ديو ليک له لارې رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې لښکر له څرنگوالي نه خبر کړ، رسول الله صلى الله عليه وسلم هم دحال احوال معلومولو لپاره څوک واستول، هغوی خبر راوړ چې قریش احد ته نژدې رارسيدلي دي. احد دمدینې شمال لورې ته يو نيم ميل لرې پروت ديو غره نوم دی. له ډيری صحابه کرامو سره تر مشورې کولو وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم دهجرت په دريم کال دشوال په مياشت کې دجمعې په مبارکه ورځ له يوزر تنه نبوي لښکر سره له مدینې نه دباندې ووت، خو دمنافقینو مشر عبدالله بن ابي سلول له خپلو دريو سوو ملگرو سره بيرته راستون شو، نو له دې امله رسول الله صلى الله عليه وسلم سره اووه سوه تنه پاتې شول، چې په هغوی يواځې سلو تنو زغرې درلودې. رسول الله صلى الله عليه وسلم دا احد غره تر څنگ لښکر دا شان برابر کړ چې شايي غره ته شوه، اودلښکر صفونه (مقدمه، ميمنه، ميسره، اوخلفيه) يې تيار کړل او قومندانان يې معلوم کړل. رسول الله صلى الله عليه وسلم پنځوس تنه دحضرت عبدالله بن جبير رضی الله عنه په مشرۍ دغره دهغه کنډو دساتلو لپاره وگمارل چېرې چې دشا له لورې دقریشو دبريد ويره وه، او ورته ويې فرمايل: که په مونږ هرڅه کيدل خو چې تاسې هغه ځای پرې نږدئ، جنگ په پيل کې ځان ته ځانته وو، خو وروسته صفونه سره گډ شول، دقریشو بيرغ وړونکي په يو بل پسې ووژل شول، حضرت علي او حضرت ابو دجانه رضی الله عنهما هم

ددبمن په لښکر کې لارې جوړې کړې ، خو د دبمن پښې سستې او تینستې ته اړشول ، خو مسلمانانو په غنیمت ټولولو لاس پورې کړ او دغره دکنډو ساتونکو چې همدا حال ولید ، نو پوه شول چې مسلمانان بريالي شوي او دغنیمت غوندولو مهال دی ، که څه هم حضرت عبدالله بن جبیر رضی الله عنه ورته دغه تللو ډیر وویل ، خو هغوی لارل یواځې حضرت عبدالله بن زبیر رضی الله عنه له لسو تنو سره پاتې شو ، کله چې خالد بن ولید (چې هغه مهال لانه وو مسلمان شوی او دکفارو له لورې راجنگیده) هغه کنډو خالي ولید نو له نورو سپرو سره په هماغه کنډو راواوښت ، کوم کسان چې هلته پاتې وو هغوی شهیدان کړل ، او دجنگ ډگرته یې ځان راوړساره ، قریش یې بیرته سره راټول او نوی جنگ پیل شو ، مسلمانانو چې دغنیمت غوندولو له امله وسلې له ځانه لرې کړې وې ، دومره وارخطا شو چې خپل او پردي یې نه پیژندل ، په همدې وارخطایي کې څو تنه مسلمانان پخپل منځ کې شهیدان شول . جنگ دومره تیز شو چې آن در رسول الله صلی الله علیه وسلم په ښکلي رخسار هم دوینو لارې جوړې شوې ، او داغبر پورته شو چې محمد صلی الله علیه وسلم شهید شو ، خو څو تنه وو چې له خپل ځانونو یې در رسول الله صلی الله علیه وسلم دساتلو ډال جوړکړی وو . په نوموړي جنگ کې اویا تنه مسلمانان شهیدان شول ، چې ډیر یې انصار وو ، در رسول الله صلی الله علیه وسلم تره حضرت حمزه رضی الله عنه هم دشهیدانو دکاروان ملگری وو ، چې هندي (د ابو سفیان میرمنې) د حضرت حمزه رضی الله عنه نس خیرې او ځیگر یې را وایست او خوله یې پرې ولگوله . (علماوو لیکلي چې کله هندي ایمان راوړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل چې ماته مه رامخامخ کیره ، هغه وو چې هندي به چیري رسول الله صلی الله علیه وسلم ولیدنو لاره به یې ورڅخه چپوله) دجنگ په پای کې رسول الله صلی الله علیه وسلم څو تنه وټاکل ترڅو ددبمن څارنه وکړي ، پخپله رسول الله صلی الله علیه وسلم هم دوهمه ورځ آن تر اتو میلو پورې ددبمن څارنه وکړه . همدا جنگ وو چې دمسلمانانو د بې وزلي توب او تش لاسي له امله ، د حضرت مصعب بن عمیر رضی الله عنه شهید وجود نیم په کفن او نیم په وښو پټ کړای شو . که څه هم دا حد په غزا کې مسلمانانو ته دسر ډیر تاوان ورسیده ، خو ماتې یې خوړلې

نه ده، ځکه له جنگ پلوه دماتي دوه شرطونه دي: (۱) داچې دهغه هیواد خاوره ونیسي. (۲) داچې دهغه هیواد پوځ ورك كړي. خو مشركانو نه مدینه ونيوله او نه یې دمسلمانانو پوځ ورك كړ، ځکه په هماغې ورځ داسلامي لښکر اویاتنه صحابه کرام رضی الله عنهم ددښمن دڅارنې لپاره روان شول.

دبثر معونه پېښه:

دهجرت په څلورم کال دصفر په میاشت کې، دکلاب دکورنۍ مشر ابو براء رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ چې: له ما سره یوڅو تنه ولیږه ترڅو زما قبیلې ته داسلام بلنه ورکړي. رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: زه دنجد له لورې په ویره کې یم، ابو براء وویل: دهغه ځای دخلکو ضامن زه یم. درسول الله صلی الله علیه وسلم ویره ځکه وه چې عامر بن طفیل دنجد دسیمې مشر رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ویلي وو چې: زما او ستا ترمنځ درې خبرې دي، لومړۍ داچې: دکلیو او بانډو مشري به ستا وي، او دښارونو مشر به زه یم، دوهم داچې ترخپل ځان وروسته ما خلیفه کړه، که دانه منل کيږي نودریمه خبره داچې ټول غطفان به راټول او سخت برید به درباندي وکړي. کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له ابو براء سره اویاتنه صحابه کرام واستول، او هغوی بثر معونه نومې ځای ته ورسیدل، نو دحضرت حرام بن ملحان رضی الله عنه په لاس یې درسول الله صلی الله علیه وسلم لیک همدې عامر ته واستاوه عامر حرام رضی الله عنه شهید کړ او له شاوخوا کورنیو نه یې یولښکر تیار کړ، عامر له همدې لښکر سره دبثر معونه په لورې راروان شو، صحابه کرام رضی الله عنهم دحضرت حرام رضی الله عنه دراتلو په هیله وو خو داچې ځنډ یې وکړ نو ورپسې روان شول، په لاره دعامر له لښکر سره مخامخ شول، دعامر لښکر دوی ټول ونيول او هلته یې شهیدان کړل، خو یو تن عمرو امیه ترې ژوندی پاتې شو، او هغه هم داسې چې عامر ورته وویل چې زما مور دیوه مریي دازادولو نذر منلی وو نو زه تا ازادوم. رسول الله صلی الله علیه وسلم چې له نوموړې پېښې خبرشو نو ډیر وغمیده، او یوه میاشت یې دسهار په لمانځه کې دې تیری کوونکو ته ښیراوې کولې.

درجیع پيښه :

د بير معونه له پيښې سره نژدې درجیع پيښه هم يوه زړه دردوونکې پيښه ده . دعضل او قاره دکورنيو خو تنه راغلل او رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې عرض وکړ چې له مونږ سره يوڅو تنه دتبليغ لپاره وليږه , رسول الله صلى الله عليه وسلم ورسره دحضرت عاصم بن ثابت په مشرۍ لس تنه صحابه کرام واستول , کله چې دا مبلغين رجيع نومې ځای ته ورسيدل نو دې کسانو ورسره ټگي وکړه , اودبنو لحيان کورنۍ يې ولمسوله ترڅو دا مبلغين شهيدان کړي , هغه وو چې دبنو لحيانو دوه سوه کسان ورپسې راووتل خو دا مبلغين ورڅخه يوې غونډۍ ته وختل , کفارو ورته وويل رابښکته شئ مونږ تاسې ته پناه درکوو , حضرت عاصم رضی الله عنه ورته وفرمايل : مونږ له کفارو څخه پناه نه غواړو جگړه ونښته او دامبارک مبلغين شهيدان شول , يواځې دوه تنه حضرت حبيب او حضرت زيد رضی الله عنهما دکفارو په خبره تيروتل , او له غونډۍ څخه رابښکته شول , دښمنانو دهغوی متې وروترلې او مکې ته يې بوتلل . څنگه چې حضرت حبيب رضی الله عنه دا حد په جنگ کې حارث نومې کافر وژلی وو , نو نوموړی هم دحارث زامنو واخيست , خو يې دخپل پلار په کسات کې ووژني , کله چې دې کسانو حضرت حبيب رضی الله عنه دوژلو په موخه دحرم له پولو څخه دباندې بوتلو , نو حضرت حبيب رضی الله عنه ورته وفرمايل : اجازه راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم , وژونکو ورته اجازه ورکړه , حضرت حبيب رضی الله عنه دوه رکعته لمونځ اداکړ اوورته وويل : زما زړه غوښتل چې ډير لمونځ وکړم خو ستاسې به داخيال شي چې له مرگه ويريرې (ځکه نو په همدې دوو رکعتونو بسنه کوم) . له همدې مهال راپديخوا چې څوک وژل کيږي نو تر وژل کيدو مخه دوه رکعته لمونځ اداکول ورباندې سنت بلل شوي ترڅو دحضرت حبيب رضی الله عنه داياد په امت محمدي کې ديوه ښندونکي دښندوينې د علامې په توگه تر قيامته پورې جاري پاتې شي . دشهادت نه لږ وړاندې حضرت حبيب رضی الله عنه داشعر ووايه :

لستُ اُبالي حينَ اُقتلُ مُسلماً ..... على اَي شِقِّ كانَ لله مَصْرَع . وذاك في ذاتِ
الاله وان يَشأ ..... يُبارك على اوصالِ شلوٍ مُمَزَع

ژباړه : کله چې زه دپالونکي خښتن په لاره کې وژل کيږم نو بيا هيڅ پروا نلرم چې په کوم اړخ به ووژلی شم . او که خدای وغواړي نوزما په غوڅو اندامونو او بندونو به برکت وکړي . حضرت زید رضی الله عنه بيا صفوان بن امیه دوژلو لپاره واخيست ، دهغه دوژلو پر مهال دقریشو ډيرو مشرانو دهغه ننداره کوله . کله چې وژونکي توره راواخيسته ، ابو سفیان وويل : ريښتيا ووايه ! که پدې مهال کې ستا په ځای محمد (صلی الله عليه وسلم) وژل کړل شوی وای نو داکاربه تا خپله نيکمرغي نه وه گڼلې ؟ حضرت زید رضی الله عنه ورته وويل : زما دې په خدای جل جلاله لوره وي ، چې زه پدې خبره هم سر ورکولو ته تيار یم چې دمحمد صلی الله عليه وسلم په پښه کې اغزی ولاړ شي ، په همدې مهال کې دصفوان مريي (نسطاس) دهغه سر وواهه . انا لله وانا اليه راجعون .

دبنو نضير شپل :

له يهودانو سره داتړون هم شوی وو چې که دکومې وينې بيه دمدينې په هستوگنو راتله نو هره کورنۍ به خپله ونډه ورکوي ، کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د دوو تنو دوينې ديبې دورکولو لپاره بنو نضير ته ورغی ، نو که څه هم په ښکاره ډول خو يهودانو دا غوښتنه ومنله ، خو په پټه يې يو سپری چې عمرو بن حجاج نومیده ، دخونې دوهم پورته خيژولی وو ، او ورته ويلي وو چې محمد (صلی الله عليه وسلم) دهمدې خونې سيوري ته ولاړدی ، له هغه بامه ډبره ورباندې راواچوه ترڅو ووژل شي ، خو رسول الله صلی الله عليه وسلم ته دا دسيسه کشف شوه او په سملاسي ډول مدينې ته ولاړ . همداراز بنو نضير له قریشو سره دمسلمانانو په خلاف په يوه بله دسيسه کې هم گډون درلود چې دمسلمانانو پټ ځايونه يې ورته ښودلي وو ، سربيره پر دې ديهودو همدې قبيلې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يو پيغام هم راستولی وو چې له دیرشو کسانو سره راشه او مونږ به هم دیرش تنه پوهان درولو ، که هغوی ستا خبرې ومنلې نو مونږ به هم اسلام راوړو . رسول الله صلی الله عليه وسلم ته دا

خرگنده وه چې دوی د بغاوت هوډ کړی، نو په ځواب کې یې ورته وویل: تر څو تاسې له ما سره یو بیل تړون نه وي کړی زه په تاسې باور نلرم. بنو نضیر د تړون له کولو په شا شول، سره له دې چې د دوی دیني ورونو (بني قریظه) همداسې تړون کړی وو. بل ځل یې بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته پیغام راوړ، چې ته هم درې کسان راوله مونږ به هم درې کسان پوهان درولو نو که هغوی ستا خبر ومنله نو مونږ به هم اسلام راوړو، رسول الله صلی الله علیه وسلم دهغوی دا خبره ومنله، خو په لاره چا خبر ورکړ چې یهود توري په لاس درته ولاړاوستا دوژلو اراده لري. د بنو نضیر وددې شرارتونو لامل داوو چې یو خو ددوي کلاوي ډیري کلکي وې او له جنگ څخه نه ویریدل، او بل دوي ته د منافقینو مشر عبدالله بن ابی قحطه وهلی وو چې دچا خبره مه منی که جگړه ونسته نو بني قریظه به هم ستاسي ملاتړ وکړي او زه به هم له دوو زرو کسانو سره ستاسې ملاتړ ته درودانگم. خو کله چې اسلامي لښکر در رسول الله صلی الله علیه وسلم په امر د دوی کلاگانې محاصره کړې نو نه یواځې داچې بنو قریظه یې ملاتړ ونه کړ بلکه د منافقینو رئیس عبدالله هم په ښکاره ډول له مسلمانانو سره د جگړې کولو ځواک نه درلود. محاصره پنځلس ورځې اوږده شوه، په پای کې بنو نضیر پدې راضي شول چې هرڅومره سامان په اوبنانو وړای شي هغه دې یوسي او له مدینې څخه دې جلا وطن شي. د یهودو دنوموړې کورنۍ ډیر کسان خیبر ته ولاړل، او په هغوی کې سلام بن ابی الحقیق، کنانه بن الربیع، او حیي بن اخطب غوندي یهودي سرداران هم وو، چې په خیبر کې یې دومره درناوی وشو، چې دخیبر یهودانو هم دوی دخپلو مشرانو په توگه ومنل. دهجرت په څلورم کال دربيع الاول په میاشت کې بنو نضیر وشړل شول، او مسلمانانو ته له دوی څخه پنځوس زغرې، پنځوس خولونه، او درې سوه څلوینت توري په غنیمت پاتې شوې. والحمد لله على ذلك.

د خندق غزا:

د خندق غزا کله چې بني نضیر له مدینې نه ووتل، نو داسلام پر خلاف یې په یو لوی سازش لاس پورې کړ، لومړی د دې یهودو مشران مکې ته ولاړل او قریشو ته یې وویل: که تاسو راسره مرسته وکړئ نو مونږ به دمسلمانانو جرړې وباسو، قریشو همدا ورځ غوښتله

. دهمدې لیدنو کتنو پایله دا شوه چې قریشو خپل او یهودو خپل سوگندي سره راټول کړل، خو تر 24000 ډیر پوځ په مدینه باندې دبرید کولو لپاره چمتو شو. رسول الله صلی الله علیه وسلم چې خبر شو نو له صحابه کرامو سره یې مشوره وکړه، دحضرت سلمان فارسي رضی الله عنه په رایه د خندق په کنډلو پریکړه وشوه، دمدينې ښار دريو لورو ته کلاگانې او ونې درلودې خو شمال لورې خلاص وو، همدې لورې ته د خندق په کنډلو پیل وشو. رسول الله صلی الله علیه وسلم د خندق نقشه پخپله وښودله، په اوسني حساب دا خندق شپږ کلو متره اوږد او پنځه شرعي گزونه کلې وو. دهجرت په پنځم کال د ذي قعدې د میاشتې په اتمه نیټه د خندق کار پیل شو، رسول الله صلی الله علیه وسلم هرو لسو تنو ته لس گزه ځمکه دکنډلو لپاره معلومه کړه، او پخپله هم په کار لگیا وو، صحابه و به دکار په ترڅ کې دا ترانه ویله: نحن الذين بايعوا محمدا.....على الجهاد ما بقينا ابدا. مونږهغه کسان یوچي له محمد صلی الله علیه وسلم سره مو تر خپله ژونده پورې دجهاد کولو بیعت کړی. رسول الله صلی الله علیه وسلم به ورته په ځواب کې دادعابدرگه کوله: اللهم لا اجر الا اجر الآخرة.....فاغفر الانصار والمهاجرة. اجرخو دآخیرت غوره دی نو ای خدایه ته بښنه وکړه انصارو اومهاجرو ته. که څه هم دوي به دلوري له کبله په نسونو پوري کاني تړلي وو، خو بیا هم د خندق کار په شلو ورځو کې د دريو زرو تنوپه مبارکو لاسونو پای ته ورسیده. مسلمانې میرمنې او ماشومان دښار خوندي کلاگانو ته بوتلل شول، او هلته دبنو قریظه دیهودو دبرید له ویرې دوه سوه تنه دحضرت سلمه بن الاکوع رضی الله عنه تر مشرۍ لاندې سنگري شول، نور لښکر د(سبع) نومې غونډۍ په لمن کې مورچې ووهلې. دمسلمانانو په لښکر کې ځینې منافقین هم وو، چې په یوه او بله بهانه به یې اجازه غوښتله، او دلښکر له صفونو څخه به وتل، اودنورو یهودو په لمسون بنو قریظه هم دمسلمانانو په مقابل کې ودریدل. کله چې دابو سفیان په مشرۍ دکفارووسله وال لښکر په خورا جوش او جذبه مدینې ته راورسیدل نو له خندق سره مخامخ هک پک پاتې شول. د خندق خوا ته یې خیمې ووهلې، او له هغه ځایه به یې غشي ویشتل، خو دوه ځلې سخته نښته هم وشوه، یو ورځ داسې چې دکفارو مشرانو دیوې یوې ورځې دجگړې

لپاره تېرونه ووهل، او هره ورځ به یې بې شمیره غشي د مسلمانانو په لورې ویشتل. دوهم ځل د تیري کونکي لښکر وتلي اتلان له خندق څخه راپورې وتل، او دننه لورته په جگړه لگیا شول، په دوی کې عمرو بن عبدود، نوفل او ضرار هم وو، خو د دوی په مقابل کې حضرت علي او حضرت عمر رضی الله عنهما په خورا میړانه و جنگیدل، عبدود او نوفل ووژل شول او ضرار په تېښته بریالی شو. دا ورځ خورا سخته ورځ وه، مشرکینو له هر لورې غشي ویشتل، په همدې ورځ له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پرله پسې څلور لمونځونه قضا شول، ځکه دغشو دباران له کبله هیچا هم له خپل سنگر څخه سر نه شوای راپورته کولای، څومره چې جگړه اوږدیده له هغومره کفار وارخطا کیدل، ځکه د څلرویشته زره پوځ توبنه او خرڅ مخ په تمامیدو وو. د پالونکي څښتن په قدرت یوه شپه داسې باران او رلی ووریده چې د مشرکینو د خیمو مراندې یې غوڅ، او د خوراک څښاک لوبني یې په بل لورې ورته واړول، په همدې حال کې مشرکین په دې ویره کې وو چې مسلمانان برید ونه کړي، نو په سبا یې د ماتې او بیرته تلو نغاړه وغږوله، پدې توگه له یوې میاشتې محاصرې څخه وروسته مدینه له کلابندی څخه خلاصه شوه، د دې تیري کونکي لښکر په وارخطایي کې دنعیم ابن مسعود اشجعي کردار هم دستاینې وړدی. ابن مسعود یو غطفاني رئیس وو، نوموړی مسلمان شوی وو خو یهود او قریش ورباندې خبر نه وو، او ده ورسره اړیکې درلودې، ابن مسعود بنو قریظه یهودو ته چې لا په مدینه کې وو وویل: تاسې او مسلمانان دیوه ښار اوسیدونکي یاست، که قریش او نور یهود ماتې وخورې نو ستاسې ژوند سختیږي، ددې لپاره چې قریش تل در سره مرسته ولري له هغوی څخه څو تنه یرغمل کینوی، بیا قریشو ته ورغی او ورته ویې ویل: بنو قریظه په تاسو باور نلري هغوی وایي که تاسو له مونږ سره په ژمنه ولاړیاست نو څو تنه راسره گرو (یرغمل) واوسئ. قریشو چې دا خبره واوریده له بنو قریظه یې باوره شول، او دازموینې لپاره یې ترې وغوښتل څو د شنبې په ورځ په مسلمانانو برید وکړي، یهودو مخالفت وکړ چې پدې څه سره د دوی تر منځ بې باوري لاهم ډیره او دقریشو ملا سسته شوه. د خندق د جنگ دوهم نوم احزاب هم دی، ځکه پدې جنگ کې د عربو او یهودو ډیرو کورنیو او ډلو تپلو

گډون کړی وو، پدې جنگ کې شپږ تنه مسلمانان شهیدان او اته تنه مشرکین ووژل شول، خو د (اوس) دکورنۍ مشر او دانصارو یو غښتلی مټ حضرت سعد بن معاذ رضی الله عنه پدې جنگ کې تپي او خوورځې وروسته دهمدې تپ له امله په شهادت ورسیده. انالله وانا الیه راجعون.

د بنو قریظه پای

له یهودو سره چې کوم تړون شوی وو نو بنو قینقاع هغه دبدر او بنو نضیر داحدپه ورځ مات کړ، له همدې کبله دادواړه یهودي کورنۍ له مدینې څخه جلا وطنې شوې. بنو قریظه دخندق غزا په پیل کې دمسلمانانو لورې ونيو، دجنگ په جریان کې یوه یهودي ځان هغه کلاوو ته ورساوه چې مسلمانې میرمنې او ماشومان اوسیدل، هلته حضرت حسان رضی الله عنه پهره کوله، خو داچې په جنگ کې دیوې پښې له کبله یې ونه شوای کولای هغه یهودي ووژني، حضرت صفی رضی الله عنها دحضرت حمزه رضی الله عنه خور بی بی هغه یهودی وواژه، توره یې ترې په غنیمت کې واخیستله اوسر یې دکلا شاته وغور ځاوه، یهود پوه شول چې دلته هم وسله وال کسان شته ځکه یې نو برید ونکړ. دجنگ په مهال کې رسول الله صلی الله علیه وسلم دبنو قریظه یهودوته حضرت سعد بن معاذ او حضرت سعد بن عباده رضی الله عنهما ورواستول، څو هغوی ته لیکل شوی تړون وریاد کړي، خو هغوی وویل محمد څوک دی او تړون یې څه شی دی؟ ځکه نو دې یهودو دخندق په جنگ کې عملا برخه واخیسته، او دماتي پر مهال یې هم داسلام لوی دښمن، دبنونضیر دجلاوطن شوو یهودو مشر حیی بن اخطب له ځانه سره راوست، حیی بن اخطب دجلاوطنی په مهال ژمنه کړې وه چې دمسلمانانو په خلاف به دچا مرسته نه کوي، خو په نوموړي جنگ کې یې نه یواځې داچې دقریشو مرسته یې وکړه بلکه دمسلمانانو حلیف (سوگندي) یهود بني قریظه یې هم جنگ ته ولمسولو. دخندق دجگړې په پای کې رسول الله صلی الله علیه وسلم امر وکړ چې وسلې مه بردئ او په بنو قریظه برید وکړئ، دلښکر په وړاندې حضرت علي رضی الله عنه دهغوی کلاگانو ته ور سید، که بنو قریظه بیا هم د روغې جوړې لاره نیولې وای شوني وه چې امان یې موندلی وای، خو دوی دجنگ

تیارې نیولې وه، او د حضرت علي رضی الله له رسیدو سره سم یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په شان کې ستغې سپورې وویلې. د رسول الله صلی الله علیه وسلم په امر یې کلاګانې محاصره شوې، او دا محاصره تر یوې میاشتې اوږده شوه، په پای کې یهودو وویل هره پریکړه چې سعد بن معاذ رضی الله عنه وکړي مونږ یې منو، (هغه مهال حضرت سعد بن معاذ رضی الله عنه زخمي وو شهید شوی لانه وو،) یهودو فکر کاوه چې له سعد رضی الله عنه سره د هغوی د نیکیو له امله چې بنایي په یوه مهال به یې ورسره کړې وي له کبله ممکن حضرت سعد د دوی په ګټه یوه پریکړه وکړي خو داسې ونه شول بلکه: حضرت سعد بن معاذ رضی الله عنه پریکړه وکړه چې د بنو قریظه یهودو جگړه مار کسان دې ووژل شي، بنحی او ماشومان دې بندیان او مال دې غنیمت ونيول شي. دا پریکړه حضرت معاذ رضی الله عنه د تورات له حکم سره سمه وکړه، رسول الله صلی الله علیه وسلم ته به چې په هغه مهال کومه خبره ښکاره نه وه راغلې نو د تورات احکام یې عملي کول ځکه یې نو پدې پریکړې سره حضرت سعد رضی الله عنه ته وویل چې تايوه اسماني پریکړه وکړه. د بنو قریظه یهودو دا پریکړه ومنله او ځانونه یې دوژلو ځای ته حاضر کړل، ددې پریکړې په کولو سره د بنو قریظه مسأله پای ته ورسیده.

مړینه

د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم آرامځای

ناروغي

د څار شنبې په ورځ چې د صفر د میاشتې اتلسمه یا نولسمه نیټه وه، رسول الله صلی الله علیه وسلم جنت البقیع ته چې د عامو مسلمانانو هديره وه ولاړ، کله چې له هغه ځایه راستون شونو ناروغه شو، د حضرت میمونې رضی الله عنها کره یې شپه تیره کړه، د دوشنبې په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ناروغي زیاته شوه، او دنورو بییانو په خوښه د حضرت عایشې رضی الله عنها کره ولاړ، ترڅو پورې چې یې دگرځیدو ځواک درلود نو مسجد ته به یې تشریف وړلو، وروستی لمونځ د ماښام لمونځ وو چې مسلمانانو په رسول الله صلی الله علیه وسلم پسې ادا کړ. دامهال د رسول الله صلی الله علیه وسلم سر خوږیده او تړلی یې وو، همدا شپه ماخوستن وار په وار بې هوښي ورباندې راتله، او امر یې وکړ چې حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه دې لمونځ ورکړي. بله ورځ ماسپښین د رسول الله صلی الله علیه وسلم ناروغي یوڅه کمه وه، غسل یې وکړ، د حضرت عباس او حضرت علي رضی الله عنهما په اوږو باندې یې ځان تکیه کړ او جومات ته ولاړ، هلته د ابو بکر رضی الله عنه په امامت لمونځ ولاړوو، چې دهغه ترڅنگ کیناست او خلکو ته یې لمونځ ورکړ، وروسته یې یوه لنډه خطبه وویل، د رسول الله صلی الله علیه وسلم وروستی خطبه وه چې پکې یې وفرمایل: (خدای جل جلاله یوه بنده ته واك ورکړی چې د دنیاوي نعمتونو او یاهم دخدای له لورې داخروي نعمتونو له منځ نه یو خوښ کړي. بنده هغه شیان د ځان لپاره غوره کړل چې له آخرت سره اړیکې لري. حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه وژړل ځکه پوه شو چې هغه بنده پخپله رسول الله صلی الله علیه وسلم دی، رسول الله صلی الله علیه وسلم د ابو بکر صدیق رضی الله عنه په اړه وفرمایل تر ټولو زیات چې زه د چا له شتمني او ملگرتیا څخه خوښ یم هغه ابو بکر دی.) همداراز یې په خطبه کې دانصارو په هکله وفرمایل:

(ای خلکو زه دانصارو په هکله تاسې ته وصیت کوم، عام مسلمانان به ډیریري خو انصاربه دومره لږ شي لکه په خوړو کې مالگه، انصارو خپله دنده تر سره کړه، اوس په تاسو دهغوی دپور پرې کول فرض دي، انصار زما په وجود کې دمعدې په خیر دي، هرڅوک چې ستاسو دگټو او تاوان واکدار (خلیفه) وي نو دهغه دا دنده ده چې که هرڅوک په انصارو کې ښه وي ومني، او که له چا څخه کومه تیروتنه شوي وي نو هغه دې وښيي. رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ناروغتیا یوه ورځ وړاندې حضرت اسامه رضی الله ته امر کړی وو چې درومیانو جگړې ته لاړشي، خو دهغه له قوماندې څخه دنوموړي دځوانی له کبله شکایت وکړ، رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې اړه پخپله خطبه کې وویل: (که داسامه په سرداری تاسې نیوکه لرئ نو دده دپلار په سرداری هم تاسې نیوکې کولې زما دې په سپیڅلي خدای لورپه وي چې اسامه د دې دندې حقدار او مستحق دی، هغه په ما ډیر گران دی، او تر دې وروسته به هم په ما گران وي). رسول الله صلی الله علیه وسلم دخطبې په ترڅ کې داهم وفرمایل: (دحلال او حرام نسبت دې ماته نه کیږي، ما هغه څه حلال کړي چې هغه خدای جل جلاله پخپل کتاب کې حلال کړي، او ما هغه څه حرام کړي چې خدای جل جلاله حرام کړي دي). رسول الله صلی الله علیه وسلم دا هم وفرمایل چې: (ای دخدای دپیغمبر لورې فاطمې! او ای دخدای دپیغمبر عمې صفیې! دخدای او آخرت لپاره څه عمل وکړئ زه تاسې له خدای جل جلاله څخه نشم خلاصولای). دنوموړي خطبې له ویلو وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم بیرته دحضرت عایشې رضی الله عنها کورته تشریف یووړ، دناروغتیا په نا کراری کې نبوي ذات ته ورپه یادشول چې څه اشرفی یې له بي بي عایشې سره ایښې وې هغه یې راوبلله اوورته ویې فرمایل: (عایشې! هغه اشرفی چیرې دي؟ محمد(صلی الله علیه وسلم) به له خدایه جل جلاله سره پداسې حال کې وويني چې دی په هغه بد گمانه وي، لاړه شه او هغه دخدای جل جلاله په لاره کې خیرات کړه.) ددوشنبې په سهار چې درسول الله صلی الله علیه وسلم دناروغتیا دیارلسمه شپه وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دخپل کور له وره (دروازې) نه پرده پورته کړه، ویې لیدل چې خلك په لمانځه ولاړدي، ډیر خوښ او موسکی شو، حضرت

ابوبکر صدیق رضی الله عنه فکر وکړ چې رسول الله صلی اله علیه وسلم لمانځه ادا کولو ته راځي ځکه یې نوو غوښتل چې شاته شي، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم په اشاره پوه کړ چې لمونځ ورکړي، رسول الله صلی الله علیه وسلم بیرته حجرې ته ننوت، دا هغه وروستی لیدنه وه چې صحابه کرامو له نبوي سپیڅلي څیرې نه وکړه.

د مړینې کال

رسول الله صلی الله علیه وسلم به هر کال دروژې په میاشت کې لس ورځې په اعتکاف کې تیروي، خو په وروستی روژه کې شل ورځې په اعتکاف کې کیناست، رسول الله صلی الله علیه وسلم به هر کال دروژې په میاشت کې یوځل د حضرت جبرایل علیه السلام له خولې نه قرآن کریم اوریده، خو د وروستي کال په روژه کې یې دوه ځلې واوریده. د وروستي حج او په ځینو نورو خطبو کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ځینې داسې خبرې کړې وې چې هغه د مړینې یادونه وه، لکه چې د حج په وروستی خطبه کې یې وفرمایيل: (زه ددې خبرې هیله نلرم چې په راتلونکي کال کې له تاسې سره ولیدلای شم، بنایي تر دې وروسته حج ونه کړای شم.) د حج د فریضې د ادا کولو تر راتگ وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم دا حد د شهیدانو هدیږې ته ورغی، او هلته یې هم داسې خطبه وویل چې گواکې څوک له مړواو ژوندو سره په مخه بڼه کوي، رسول الله صلی الله علیه وسلم د صفر د میاشتي په اولسمه یا اتلسمه نیټه حضرت اسامه بن زید رضی الله عنه ته وفرمایيل: (ته له لښکر سره لاړشه او له هغو شریرو خلکو څخه دې دپلار کسات واخله.) دموته په وتلي جنگ کې حضرت زید رضی الله عنه شهید کړای شوی وو، ځکه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت اسامه بن زید رضی الله عنه ته هلته د بیا تللو امر وکړ.

تجهیز او تکفین

د سې شنبې ورځ د تجهیز او تکفین ورځ وه حضرت علي رضی الله عنه، فضل بن عباس رضی الله عنه، او حضرت اسامه بن زید رضی الله عنه غسل ورکړ، په همدې مهال کې حضرت عباس رضی الله عنه هم حاضر وو، او یو انصاري حضرت اوس بن خولې رضی الله عنه اوبه راوړې، د کفن لپاره د سپڼیو درې سپینې ټوټې غوره شوې. تر غسل او کفن

وروسته دا پوښتنه راپیدا شوه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به په کوم ځای کې خاوروته سپارل کيږي؟ حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه وویل: انبیا چې چیرې وفات شي هلته خاورو ته سپارل کيږي، په همدې خبره اتفاق راغی او په کوم ځای کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفات شوی وو په هماغه ځای کې دقبر کنلو کار پیل شو، داځای دحضرت عایشې رضی الله عمها داوسیدلو خونه وه، دقبر په سرهم خبره راپورته شوه، ځکه حضرت ابو عبیده بن جراح رضی الله عنه به دمکې دخلکو په څیر بغلي قبرونه کیندل، او حضرت ابو طلحه رضی الله عنه به بیا دمدينې دخلکو په دود لحدی قبرونه ایستل، نو دا خبره کیدله چې اوس څوک او څه ډول قبر وکندی؟ حضرت عمر رضی الله وویل: په همدې دواړو اصحابو پسې څوک واستوی، هر یو چې لومړی راغی هغه دې دخپلې خوښې قبر وکندی، په دواړو صحابه و پسې سړي واستول شول، حضرت ابو عبیده بن جراح رضی الله عنه په کور کې نه وو، حضرت ابو طلحه رضی الله راغی او لحدی قبر یې جوړکړ، څنگه چې دقبر ځمکه نمجنه وه نو هغه بستر یې پکې وغوراوه په کوم کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفات شوی وو. کله چې جنازه تیاره شوه نو خلک دلمانځه لپاره رامت شول، خونې ته وار په وار ورننوتل او لمونځونه یې کول، دالمونځونه پرته دچاله امامت نه ترسره شول، لومړی نارینه و بیا بنحینه و او ورپسې کوچنیانو دجنازې لمونځونه ادا کړل. درسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک جسد حضرت علي مرتضی رضی الله عنه، حضرت فضل بن عباس رضی الله عنه، حضرت اسامه بن زید رضی الله عنه، او حضرت عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه قبر ته ښکته کړ. انا لله وانا اليه راجعون.

نور لوستل

ام سلمه هند بنت ابی امیه

ام سلمه هند بنت ابی امیه چې د بي بي سلمه په نامه هم پېژندل کېږي د اسلام د وروستي پیغمبر مېرمن وه. دپلارنوم يې سهيل اود مورنوم يې عاتکه وو. نوموړې په لومړني سرکې دخپل اکا د زوی او در رسول الله صلی الله عليه وسلم در ضاعي ورور عبدالله بن عبدالاسد په نکاح کې وه. نوموړې له خپل مېړه سره یوځای حبشې ته هجرت وکړ. هلته يې دسلمه په نوم زوی وزیرید. وروسته مکې ته راغله اوبيايې دلومړنيو مسلمانو مېرمنو په کتارکې مدینې منورې ته هجرت وکړ. مېړه يې عبدالله دخپل وخت له وتلیو آس زغلونکو شمیرل کیده. دبدر او اُحدیه غزاگانو کې يې برخه اخیستې وه. داُحدیه جگړه کې دخورلوټپونو له امله يې دهجرت په څلورم کال سترگې له نړۍ پټې کړې. رسول الله صلی الله عليه وسلم دهغه د جنازې پرمهال نه تکبیرونه وویل. له لمانځه وروسته چا ترې وپوښتل چې یارسول الله تیروتنه خوبه مو نه وي کړي؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمایل چې ابوسلمه دزرو تکبیرونو حق درلود. رسول الله صلی الله عليه وسلم وروسته اُم سلمه ته دنکاح وړاندیز وکړ خو هغې عذر ووايه. رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې وویل چې یو خوزه خور اقهرجنه مېرمن يم، ډیر اولادونه لرم، او بله داچي عمر مې ډیر دی. خور رسول الله صلی الله عليه وسلم ددغو عذرونو سربیره له هغې سره نکاح وکړه. نوموړي یوه پوهه او هوشیاره مېرمن وه. د حدیثونو له مخې دغه بي بي له عایشې رضي الله عنه نه وروسته دافضلیت

دوهمه درجه لري. أم سلمه رضي الله عنها د 84 کلونوپه عمر تر ټولوبیيانو وروسته وفات شوه. د جنازې لمونځ يې حضرت ابوهريره رضي الله عنه ادا کړ.

زينب بنت جحش

زينب بنت جحش حضرت زينب رضي الله عنها در رسول الله صلى الله عليه وسلم د ترور لور وه، دا بي بي لومړی حضرت زيد رضي الله عنه ته واده شوې وه، خودا چې حضرت زيد رضي الله عنه يو آزاد شوی مریی وو نو ځکه ورسره ددې وخت نه تيریده، حضرت زيد در رسول الله صلى الله عليه وسلم په خوبه دې ته طلاق ورکړ، وروسته ورسره رسول الله صلى الله عليه وسلم نکاح وکړه. دنکاح په مهال يې عمر 35 کاله وو، دا دومره پرهيزگاره ميرمن وه چې کله ورته رسول الله صلى الله عليه وسلم دنکاح پیغام ورواستاوه نو دې په ځواب کې ورته وويل چې زه به استخاره وکړم، همداراز کله چې په ام المؤمنین حضرت عایشې صدیقې پسي بهتان وويل شو نو حضرت زينب رضي الله عنها سره له دې چې د حضرت عایشې رضي الله عنها بن وه د حضرت عایشې په اړه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چې: زه دعایشې له بنو اخلاقو پرته په بل هېڅ شي نه يم خبره. حضرت عایشې رضي الله عنها هم د زينب په فياضي داسې اقرار کړی چې: زينب رضي الله عنها ډیره قانع او د فياض طبيعت ميرمن وه. رسول الله صلى الله عليه وسلم پاکو بیيانو ته ويلي وو چې له تاسي څخه به ډیر ژر هغه څوک له ما سره يوځای شي چې دهغې لاسونه اوږده وي، پاکو

بییانو به خپل لاسونه سره کچل، خو پدې استعاره کې د حضرت زینب رضی الله عنها فیاضی او سخا ته اشاره وه، دې به پخپل لاس پیسې بیاموندلې او هغه به یې دخدای جل جلاله په لاره کې خرڅ کولې. همدا نبوی وړاندوینه د حضرت زینب رضی الله عنها په اړه ریښتیا شوه او درسول الله صلی الله علیه وسلم له وفاته وروسته په بییانو کې حضرت زینب رضی الله عنها ترټولو لومړۍ دهجرت په شلم کال دخپل عمر په 53 کلنۍ کې وفات شوه.

جویریة بنت الحارث

حضرت جویریة رضی الله عنها دحارث بن ضرار لور وه، حارث دبنو مصطلق دکورنۍ مشر وو، حضرت جویریة لومړۍ دمسافع په نکاح کې وه، هغه دبنو مصطلق یا مریسيع په غزا کې مړشو، په نوموړې جگړه کې مسلمانانو ته ډیری مرییان او مینځې په لاس ورغلل، جویریة رضی الله عنها دثابت بن قیس په برخه شوه، خو جویریة دنهو اوقیو سرو زرو په بدل کې دمکاتب تړون وکړ، هغه هم راضي شو، جویریة رضی الله عنها درسول الله صلی الله علیه وسلم حضور ته راغله او دمرستې غوښتنه یې ورڅخه وکړه، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل چې که زه دابیه پرې کړم او تا په نکاح کړم نو ښه به نه وي؟ جویریة دا خبره خوښه کړه، رسول الله صلی الله علیه وسلم په هغې اندازه سره زر ورکړل او دایې ازاده بیا یې په نکاح کړه. دهمدې نکاح له برکته دجویریة رضی الله عنها دکورنۍ ټول غړي مرییونه او مینځي ازادي شوې، ځکه چې صحابۀ کرامو وویل چې دا کورنۍ

درسول الله صلی الله علیه وسلم خسرگنی شوه ځکه یې نو ټول ازاد کړل. حضرت جویریة رضي الله عنها دهجرت په پنځوسم کال د 65 کلونو په عمر وفات او په جنة البقیع کې خاورو ته وسپارل شوه. انا لله وانا اليه رجعون.

ترتیب کونکي زاهد الله درويش الحنفي الوزیرستاني

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**